

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

YHDISTYKSEN JÄSENLUETTELOT JA HENKILÖTIETOLAKI

Päivitetty 27.07.2010

www.tietosuoja.fi

SISÄLLYS

1. Jäsenluettelon pitämisen peruste	3
2. Henkilötietojen kerääminen ja käsittely.....	3
2.1 Yleisimmät jäsenistä kerättävät henkilötiedot	3
2.2 Henkilötunnuksen käyttö jäsentiedoissa	4
2.3 Arkaluonteisten henkilötietojen käsittely	4
2.4 Jäsentietojen hävittäminen	5
2.5 Jäseneksi liittyminen internetin kautta	5
3. Rekisteriseloste	5
3.1 Yhdistyksellä ei pääsääntöisesti ilmoitusvelvollisuutta tietosuojavaltuutetulle	5
4. Informointi henkilötietojen käsittelystä.....	6
5. Rekisteröidyn muista oikeuksista	6
6. Henkilötietojen luovuttaminen jäsenrekisteristä	7
6.1 Lähtökohtana suostumus	7
6.2 Henkilötietojen luovuttaminen tavanomaisluovutuksena	7
6.3 Jäsentietojen luovuttaminen suoramarkkinointitarkoituksiin sekä mielipide- tai markkinatutkimusta varten.....	8
6.4 Jäsentietojen luovuttaminen vaalimainontaan	8
6.5 Jäsentietojen luovuttaminen henkilömatrikkeleita ja sukututkimusta varten.....	8
6.6 Jäsentietojen julkaiseminen vuosikertomuksessa tai jäsenlehdessä	9
6.7 Jäsentietojen julkaiseminen verkossa..	10
6.8 Paikallisyhdistysten jäsentietojen luovuttaminen liittoyhdistykselle.....	10
7. Jäsenrekisteritietojen luovuttaminen jäsenlehden postituksen hoitavalle yhteistyökumppanille.....	11
7.1 Kuka päättää jäsentietojen luovuttamisesta?.....	11

Yhdistystoimintaa sääntelee yhdistyslaki (503/1989). Henkilötietolaki on henkilötietojen käsittelyn yleislaki ja sen säännökset tulevat sovellettavaksi täydentävästi yhdistystoiminnassa käsiteltäviin henkilötietoihin ja niistä muodostuviin henkilörekistereihin.

1. Jäsenluettelon pitämisen peruste

Yhdistyslain¹ mukaan yhdistyksen hallituksen on pidettävä jäsenistä luetteloa. Jos jäsenet tai osa heistä on luonnollisia henkilöitä, on jäsenluettelon samoin kuin yhdistyksen muidenkin henkilörekisterien pitämiseen sovellettava myös henkilötietolain säännöksiä.

Jäsenluetteloon merkitään vain jäsenen nimi ja kotipaikka. Nämä tiedot muodostavat sen varsinaisen jäsenluettelon, johon kaikilla yhdistyksen jäsenillä on yhdistyslain² mukaan oikeus tutustua.

Yhdistykset pitävät tarkoituksestaan ja toiminnastaan johtuen jäsenrekisterin ohella usein muitakin henkilörekisterejä kuten esim. asiakasrekisteriä ja rekisteriä koulutus- tms. tilaisuuksiin osallistuneista. Erilaiset toiminnalliset tarpeet määräävät rekisterinpidosta.

Tässä esitteessä käsitellään lyhyesti henkilötietolain säännöksiä yhdistystoimintaa ja ennen kaikkea yhdistyksen jäsenrekisteriä silmällä pitäen.

2. Henkilötietojen kerääminen ja käsittely

Yleisesti ei voi antaa yksiselitteistä vastausta siihen, mitä henkilötietoja yhdistys saa jäsenistään kerätä. Yhdistystoimintaa harjoitetaan useita tarkoituksia varten. Se, kuinka laajasti yhdistykset keräävät henkilötietoja jäsenistään, voi vaihdella huomattavasti eri yhdistysten välillä. Henkilötietojen keräämisen ja muun käsittelyn tulee olla asiallisesti perusteltua rekisterinpitäjän toiminnan kannalta. Tiedot eivät saa olla tarpeettomia, virheellisiä, epätäydellisiä tai vanhentuneita. Paras tapa huolehtia henkilötietojen oikeellisuudesta on, että yhdistys kerää kutakin jäsentä koskevat tiedot jäseneltä itseltään ja velvoittaa hänet ilmoittamaan mahdolliset muutokset yhdistykselle.

Yhdistystoiminnassa kerättävien henkilötietojen käsittelyn tarkoitus tulee määritellä yhdistyksen tarkoituksen mukaan. Henkilötietoja ei tulisi kerätä ikään kuin varmuuden vuoksi vaan suunnitellusti ja tarveharkintaisesti. Kerättyjen tietojen tarpeellisuus on voitava perustella yhdistyksen jäsenasioiden hoidon kannalta. Kerättävien henkilötietojen tarpeellisuus on arvioitava jokaisen henkilötiedon kohdalla erikseen³

2.1 Yleisimmät jäsenistä kerättävät henkilötiedot

Yhdistysten jäsenten yhteystiedot ovat tavallisesti tarpeellisia yhdistystoiminnassa jäsenten ja yhdistyksen välillä tapahtuvan yhteydenpidon hoitamiseksi. Jäsenrekisteriin merkitään yleensä yhdistyslain⁴ jäsenluettelotietojen: nimen ja kotipaikan lisäksi jäsenen yhteystiedot. Kerättävät

¹ Yhdistyslain 11 §:n.

² Yhdistyslain 11 §:n 2 momentin mukaan

³ Henkilötietolaki 9 §.

⁴ Yhdistyslain 11 §:ssä määriteltyjen.

yhteystiedot riippuvat yhdistyksen säännöistä ja tavoista pitää yhteyttä jäseniinsä. Tiedot jäsenen ammatista tai koulutuksesta voivat olla tarpeellisia yhdistyksen päämääristä ja tarkoituksesta riippuen. Joissakin yhdistyksissä voi olla perusteltua kerätä tietoa esimerkiksi jäsenellä olevasta erityisosaamisesta, josta on hyötyä kyseisessä yhdistystoiminnassa. Olennaista on, että yhdistyksen tulee aina voida perustella jäsenistölleen kerättävien tietojen tarpeellisuus.

2.2 Henkilötunnuksen käyttö jäsentiedoissa

Henkilötunnuksen käyttäminen jäsenrekisterissä on harvoin perusteltua yhdistystoiminnassa. Henkilötietolain⁵ mukaan henkilötunnusta saa käsitellä rekisteröidyn yksiselitteisesti antamalla suostumuksella tai, jos käsittelystä säädetään laissa sekä tietyin edellytyksin silloin, jos rekisteröidyn yksiselitteinen yksilöiminen on tärkeää.

Yhdistystoiminnan kannalta kyseeseen tulee pykälässä mainittu henkilötunnuksen käsittelyedellytys, jonka mukaan henkilötunnuksen käyttö on perusteltua silloin kun rekisteröity voitava yksilöidä luotettavasti ja yksiselitteisesti heidän oikeusturvan sekä etujensa ja oikeuksiensa varmistamiseksi eikä yksilöintiä voi tehdä muutoin kuin henkilötunnuksen avulla.

Syntymäaika tai -vuosi on tavanomaisin tieto, jolla erotetaan samannimiset jäsenet toisistaan. Jos koko henkilötunnus aiotaan merkitä jäsenrekisteriin, on mietittävä, mitä tarkoitusta varten se sinne otetaan ja onko sen käyttäminen tähän tarkoitukseen henkilötietolain mukaan sallittu.

2.3 Arkaluonteisten henkilötietojen käsittely

Arkaluonteisten henkilötietojen käsittely on lähtökohtaisesti kielletty.⁶ Poikkeuksena on kuitenkin rekisteröidyn antama nimenomainen suostumus. Erityisesti yhdistystoiminnassa merkittävä on henkilötietolain⁷ HetiL 12 § 7 kohdassa säädettävä poikkeus, jonka

mukaan arkaluonteisten tietojen käsittelykielto ei estä *uskonnollista, poliittista tai yhteiskunnallista vakaumusta koskevien tietojen käsittelyä vakaumusta edustavien yhdistysten ja muiden yhteisöjen toiminnassa, jos*

- tiedot koskevat näiden yhdistysten tai yhteisöjen jäseniä taikka henkilöitä, joilla on niihin säännölliset, yhdistysten ja yhteisöjen tarkoituksiin liittyvät yhteydet
- eikä tietoja luovuteta sivullisille ilman rekisteröidyn suostumusta.
- Arkaluonteiset henkilötiedot on lueteltu henkilötietolain 11 §:ssä ja ammattiliittoon kuulumista koskeva tieto on otettu mukaan luetteloon tietosuojadirektiivin (1995/46/EY) mukaisesti.

Huomattava on, että arkaluonteiset tiedot on poistettava rekisteristä välittömästi sen jälkeen, kun käsittelylle ei ole perustetta. Arkaluonteisten tietojen perustetta ja käsittelyn tarvetta on arvioitava vähintään viiden vuoden välein.

⁵ Henkilötietolain 13 §:n.

⁶ Henkilötietolain 13 §:n.

⁷ Henkilötietolain 12 § 7 kohdassa säädettävä.

2.4 Jäsentietojen hävittäminen

Jäsentietoja voidaan luonnollisesti tallettaa vain jäseniksi liittyvistä ja tiedot tulee hävittää, kun henkilötietolain tarkoittamaa rekisteröintiperustetta ei enää ole eivätkä tiedot ole toiminnan kannalta enää tarpeellisia. Jäsenen erotessa tiedot tulee pääsäännön mukaan hävittää sen jälkeen, kun jäsenyysasioiden hoito ei enää tietojen säilyttämistä edellytä. Erikseen joudutaan arvioimaan tilanteet, joissa muu laki edellyttäisi jäsentietojen säilyttämistä.

2.5 Jäseneksi liittyminen internetin kautta

Internetin kautta tapahtuvassa jäseneksi liittymisessä on erityisesti kiinnitettävä huomiota jäseneksi liittyvän henkilöllisyyden tunnistamiseen ja kerättävien henkilötietojen suojaamisen keinoihin. Rekisterinpitäjän on huolehdittava tarpeellisista teknisistä toimenpiteistä, jotka estävät asiattoman pääsyn tietoihin ja laittomasti tapahtuvan tietojen hävittämisen muuttamisen, luovuttamisen siirtämisen sekä muun laittoman käsittelyn. Toimenpiteiden toteuttamisessa on otettava huomioon käytävissä olevat tekniset mahdollisuudet ja käsittelyn merkitys rekisteröidyn yksityisyyden suojan kannalta. Suojausvelvoite huomioon ottaen on lähtökohtaisesti pidettävä perusteltuna, että internetin kautta jäseneksi liittyessä annettavat henkilötiedot ilmoitetaan käyttäen suojattua tietoverkkoyhteyttä.

Suojausvelvoite tulee huomioida erityisesti silloin, kun käsitellään arkaluonteisia henkilötietoja ja henkilötunnuksia. Henkilötietolain 32 §:ssä säädetään myös niistä organisatorisista toimenpiteistä, joita rekisterinpitäjä on velvoitettu tekemään henkilötietojen suojaamiseksi. Tällöin on myös muistettava toteuttaa henkilötietolain tarkoittama informointi (kts. kohta 4 jäljempänä).

3. Rekisteriseloste

Siellä, missä jäsenrekisteri ym. yhdistyksen henkilörekisterit sijaitsevat, on pidettävä jokaisen saatavilla rekisteriseloste. Rekisteriselosteesta tulee ilmetä rekisterinpitäjä; henkilötietojen käsittelyn tarkoitus, kuvaus rekisteröidyistä ja näihin liittyvistä tiedoista; säännönmukaiset luovutuskohteet sekä kuvaus rekisterin suojausperiaatteista.

Rekisteriselosteen valmiita lomakepohjia saa Tietosuojavaltuutetun toimistosta tai internetistä toimiston kotisivulta.⁸ Rekisteriseloste on siis laadittava kaikista henkilörekistereistä riippumatta siitä pidetäänkö sitä atk:n avulla vai manuaalisesti. Selostetta voi käyttää apuna esim. uusia jäseniä informoitaessa, mahdollisia tietojen luovutuspyyntöjä käsiteltäessä tai rekisteröityjen tullessa käyttämään tarkastusoikeuttaan.

3.1 Yhdistyksellä ei pääsääntöisesti henkilötietolain mukaista ilmoitusvelvollisuutta tietosuojavaltuutetulle

Jäsentietojen käsittely yhdistystoiminnassa perustuu henkilötietolain 8 §:n 1 momentin 5 kohtaan, jonka mukaan henkilötietoja saa käsitellä jos rekisteröidyllä on jäsenyysuhteen vuoksi asiallinen yhteys rekisterinpitäjän toimintaan. Kun henkilötietojen käsittely perustuu

⁸ www.tietosuoja.fi/

edellä mainittuun säännökseen, ei rekisterinpitäjällä ole henkilötietolain⁹ mukaista ilmoitusvelvollisuutta tietosuojavaltuutetulle.

4. Informointi henkilötietojen käsittelystä

Henkilötietolaissa säädetään informointivelvoitteesta. Rekisterinpitäjän on henkilötietoja kerätessään huolehdittava, että rekisteröity voi saada tiedon rekisterinpitäjästä ja tarvittaessa tämän edustajasta, henkilötietojen käsittelyn tarkoituksesta sekä siitä, mihin tietoja säännönmukaisesti luovutetaan, samoin kuin ne tiedot, jotka ovat tarpeen rekisteröidyn oikeuksien käyttämiseksi asianomaisessa henkilötietojen käsittelyssä. Tiedot on annettava henkilötietoja kerättäessä ja talletettaessa. Jos tiedot hankitaan muualta kuin rekisteröidyltä itseltään ja tietoja on tarkoitus luovuttaa, tiedot on annettava viimeistään silloin, kun tietoja ensi kerran luovutetaan.

Informoinnin toteuttamistapa on kunkin yhdistyksen harkinnassa. Kun jäsen täyttää liittymislomakkeen, tarkoituksenmukaista on, että lomakkeelta ilmenee informoitavat tiedot tai siinä selvästi ilmoitetaan, mistä henkilötietojen käsittelyä koskevan henkilötietolain¹⁰ tarkoittaman informaation voi saada. Kun jäseneksi liittyminen tapahtuu internetin kautta, myös henkilötietojen käsittelyä koskevan informaation tulisi olla internetissä.

Tietosuojaseloste on asiakirja, jolla huolehditaan informointivelvoitteesta ja rekisteriselosteen saatavillapalveluista: rekisteriselosteesta ilmenevien tietojen lisäksi tietosuojaselosteeseen sisältyy 24 §:n mukaiset muut informoitavat tiedot kuten esimerkiksi tiedot, jotka ovat tarpeen rekisteröityjen oikeuksien käyttämiseksi (tiedot tarkastusoikeudesta, virheen oikaisusta, kielto-oikeudesta sekä menettelytavat niiden toteuttamiseksi).

5. Rekisteröidyn muista oikeuksista

Rekisteröidyllä eli esimerkiksi yhdistyksen jäsenellä on oikeus tulla informoiduksi ja saada etukäteen tietää henkilötietojensa käsittelystä.. Lisäksi rekisteröidyllä on tarkastusoikeus omiin tietoihinsa. Tähän liittyy olennaisena osana myös oikeus saada tieto korjatuksi. Mikäli tiedot osoittautuvat joiltain osin virheelliseksi, tarpeettomaksi, puutteelliseksi tai vanhentuneeksi, tiedot on viivästyksettä korjattava. Rekisteröidyllä on oikeus kieltää rekisterinpitäjää käsittelemästä häntä itseään koskevia tietoja suoramainontaa, etämyyntiä ja muuta suoramarkkinointia sekä markkina- ja mielipidetutkimusta samoin kuin henkilömatrikkelia ja sukututkimusta varten.¹¹

Yhdistyksissä joudutaan tarkastusoikeuden toteuttamisen yhteydessä ratkaisemaan, mitkä tiedot kuuluvat tarkastusoikeuden piiriin eli mikä on henkilörekisteri.

⁹ Henkilötietolain 36 §:n.

¹⁰ Henkilötietolain 24 §:n.

¹¹ Henkilötietolaki 30 §.

Henkilötietolaisissa on henkilökisteri määritelty tarkoittavan käyttötarkoituksensa vuoksi yhteenkuuluvista merkinnöistä muodostuvaa henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, jota käsitellään osin tai kokonaan automaattisen tietojenkäsittelyn avulla taikka joka on järjestetty kortistoksi, luetteloksi tai muulla näihin verrattavalla tavalla siten, että tiettyä henkilöä koskevat tiedot voidaan löytää helposti ja kohtuuttomitta kustannuksitta.

Jäsenrekisteriin kuuluvaa tietoa ei ilman laissa säädettyä epäämisperustetta saa rajoittaa tarkastusoikeuden ulkopuolelle. Jäsenrekisteriin kuuluvat kaikki siihen tavalla tai toisella liittyvät sekä manuaalisesti että atk:lla ylläpidetyt tiedot.

6. Henkilötietojen luovuttaminen jäsenrekisteristä

6.1 Lähtökohtana suostumus

Henkilötietolain lähtökohta on, että henkilötietoja käytetään vain siihen tarkoitukseen, joka on määritelty ennen tietojen keräämistä ja rekisterinpitäjä ei saa luovuttaa rekisteristä tietoja ulkopuoliselle ilman asianosaisen suostumusta. Suostumuksen voi koska tahansa peruuttaa.

6.2 Henkilötietojen luovuttaminen tavanomaisluovutuksena

Luovutusedellytykset käyvät ilmi henkilötietolain 8 §:stä. Suostumuksen lisäksi merkittävä luovutusedellytys jäsenrekisterin osalta on henkilötietolain¹² säädetty peruste, jonka mukaan henkilötiedon luovuttaminen kuuluu tavanomaisena osana ko. toiminnan harjoittamiseen, jos tarkoitus, johon tiedot luovutetaan, ei ole yhteensopimaton henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kanssa ja rekisteröidyn voidaan olettaa tietävän henkilötietojen luovuttamisesta.

Tavanomaisluovutuksesta tulee informoida jäsenten henkilötietoja kerättäessä, tai erikseen, ellei informointia jo aikaisemmin jäseneksi liittyneiden osalta ole ennen toteutettu. Kyse on henkilötietolain¹³ mukaan informoitavasta säännönmukaisesta henkilötietojen luovutuksesta.

Tavanomaisluovutus on kyseessä esim. silloin, kun urheiluseuran järjestämien kilpailujen tuloksia annetaan julkaistavaksi tiedotusvälineissä. Tällainen käsittelytarkoitus tulee kuitenkin ilmetä seuran tai sen liiton, johon seura kuuluu, kilpailutapahtumia koskevista säännöistä ja siitä on tullut tavalla tai toisella informoida tarvittaessa erikseen myös kilpailun osallistujia. Kilpailutapahtuman massaluonteisuudesta johtuu, että kilpailuun osallistujista muodostuu erillinen henkilökisteri. Kun kilpailun järjestämistä ja tulosten julkaisemiseen liittyviä menettelyjä suunnitellaan, myös henkilötietolain velvoitteet on oltava selvillä. Käytännön tilanteet vaihtelevat näissäkin tapauksissa suuresti. Epäselvissä ja tulkinnanvaraisissa tilanteissa kirjallisesti annettu suostumus on joka tapauksessa riidattomin henkilötietojen luovutuksen suhteen.

¹² Henkilötietolain 8 §:n 2 momentti.

¹³ Henkilötietolaki 24 §.

6.3 Jäsentietojen luovuttaminen suoramarkkinointitarkoituksiin sekä mielipide- ja markkinatutkimusta varten

Yhdistyksen jäsenrekisteristä saa henkilötietolain¹⁴ perusteella luovuttaa muita kuin arkaluonteisia henkilötietoja suoramarkkinointitarkoitukseen sekä mielipide- tai markkinatutkimusta varten, jos se on yhdistyksen tarkoituksen mukaista ja ellei jäsen ole kieltänyt tietojensa tällaista luovuttamista. Mainitusta pykälästä ilmenee, mitä luovutettavat tiedot voivat olla ja mitä ehtoja pykälä asettaa suoramarkkinointirekisterin muodolle ja käytölle. Suoramarkkinoinnilla tarkoitetaan suoramainontaa, etämyyntiä tai muuta suoramarkkinointia tai muita näihin rinnastettavia osoitteellisia lähetyksiä. Kielto-oikeuden käyttäminen ei luonnollisesti ole mahdollista, jollei jäseniä ole ennen luovuttamista asianmukaisesti informoitu luovuttamisesta sekä heidän oikeudestaan kieltää omien tietojensa luovutus kyseisiin tarkoituksiin.¹⁵ Kielto on syytä merkitä välittömästi rekisteriin.

Jos yhdistyksen jäsenistölle hankitaan alennuksia eri yritysten tai vastaavien tahojen kanssa tehtyjen yhteistyösopimusten perusteella, menettelyä on mahdollista pitää jäsenrekisterin käyttötarkoituksen mukaisena käyttönä, josta käyttötarkoituksesta ja myös kiello-oikeudesta jäseniä on tullut henkilötietolain mukaisesti informoida.

6.4. Jäsentietojen luovuttaminen vaalimainontaan

Yhdistyksen jäsentietojen luovuttaminen yhdistyksen ulkoiseen vaalimainontaan voidaan rinnastaa suoramainontaan. Kyseiseen tarkoitukseen voidaan jäsentietoja ja heidän osoitteitaan yleensä luovuttaa vain, jos siitä on ilmoitettu etukäteen ja henkilöitä on informoitu heidän oikeudestaan kieltää tietojensa luovuttaminen kyseiseen tarkoitukseen. Jos jäsenyystieto ilmaisee¹⁶ arkaluonteisen tiedon, tietoja ei saa ilman suostumusta vaalimainontaan luovuttaa.

Käyttötarkoituksen mukaisena käyttönä voidaan pitää yhdistyksen itsensä jäsenistölleen lähettämää ehdokkaiden vaalimainontaa. Jäsentietoja ei tällöin luovuteta muille ehdokkaille tai ehdokkaina oleville jäsenille, vaan aineisto postitetaan yhdistyksen toimesta. Jäsentietojen käyttämisestä edellä mainittuun tarkoitukseen päättää tavallisesti yhdistyksen hallitus.

Liittomuotoisten yhdistysten omien luottamushenkilöiden valinta muodostaa oman kysymyksensä.

6.5 Jäsentietojen luovuttaminen mm. sukututkimusta varten

Yhdistyksen jäsenrekisteristä saa henkilötietolain¹⁷ mukaan luovuttaa muita kuin arkaluonteisia henkilötietoja henkilömatrikkeleita ja sukututkimusta varten, ellei jäsen ole kieltänyt tietojensa tällaista luovuttamista. Mainituista säännöksistä ilmenee, mitä luovutettavat tiedot voivat olla. Henkilöllä on oikeus kieltää tietojensa luovuttaminen ko. tarkoituksiin. Kielto on syytä merkitä välittömästi rekisteriin.

¹⁴ Henkilötietolain 19 §:n.

¹⁵ Kielto-oikeudesta on säädetty henkilötietolain 30 §:ssä.

¹⁶ Henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitettuna.

¹⁷ Henkilötietolain 17 ja 18 §:n

Henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitettuja arkaluonteisia tietoja voidaan luovuttaa vain suostumuksella. Suostumus tulee tällöin saada myös tällaisten tietojen tallettamiseen sukututkimusta varten koottavaan henkilörekisteriin ja sen määrittelyihin käyttötapoihin, esimerkiksi julkaisemiseen, jos se on tarkoituksena.

6.6. Jäsentietojen julkaiseminen vuosikertomuksessa tai jäsenlehdessä

Pääsääntöisesti jäsenluettelon ”julkaiseminen” monistamalla tai painattamalla se jäsenlehteen rinnastuu henkilötietojen luovuttamiseksi, mikä ei ole mahdollista ilman jäsenen suostumusta.

Yhdistyksen vuosikertomukseen jäsentiedot voidaan kuitenkin laittaa, mikäli sen katsotaan olevan yhdistyksen sääntöjen ja siltä pohjalta arvioituna yhdistyksen määrittelemän jäsentietojen käsittelyn tarkoituksen mukaista. Yhdistyksen jäsentietojen henkilötietolain¹⁸ mukaiseen käyttötarkoitukseen voi kuulua sellainen jäsenten välinen yhteydenpito, joka edellyttää sitä, että yhdistys tiedottaa jäsenille muiden jäsenten jäsentiedoista. Henkilötietolain mukaan jäsentietoja saa käyttää vain tavalla, joka ei ole yhteensopimaton tarkoitettujen käsittelyn tarkoitusten kanssa. Jäsentietojen käsittelyn tulee olla asiallisesti perusteltua rekisterinpitäjän toiminnan kannalta.

Yhdistyksen säännöistä ja tarkoituksesta tulee ilmetä, voidaanko jäsentietojen (nimitietojen) julkaisemista vuosikertomuksessa pitää asianmukaisena ja voidaanko jäsenen olettaa siitä tietävän. Hänelle on tullut myös henkilötietolain¹⁹ perusteella kertoa keskeisistä henkilötietojensa käsittelyyn liittyvistä seikoista, muun muassa tietojen säännönmukaisista luovutuksista, johon voidaan rinnastaa tietojen laittaminen vuosikertomukseen. Kyseeseen voi yleensä tulla vain jäsenten *nimitietojen* julkaiseminen vuosikertomuksessa.

Jäsentietojen käsittelyn tarkoitus sekä se, mihin jäsentietoja säännönmukaisesti luovutetaan, on määriteltävä ennen jäsentietojen keräämistä tai muodostamista jäsenrekisteriksi. Jäsentietoja käytetään yhdistyksen ja jäsenten välisen suhteen hoitamiseen, jolloin jäsenten henkilötietojen käsittelyn käyttötarkoitus on jäsensuhteen hoitaminen. Jäsensuhteen tarkemman sisällön tulee ilmetä yhdistyksen säännöistä ja tarkoituksesta, ja se tulisi kuvata jäsenrekisterin käyttötarkoitusta esimerkiksi rekisteriselosteessa määriteltäessä.

Jäsentietojen painattamista yhdistysten jäsenlehteen voidaan arvioida samoin periaattein. Jos kysymyksessä on pelkästään jäsenistölle esimerkiksi monisteena tai vastaavanlaisessa muodossa jaettavasta tiedotteesta, tilanteeseen voidaan soveltaa edellä sanottua jäsentietojen vuosikertomukseen laittamisesta. Merkityksellistä on menettelyn yhteensopivuus yhdistyksen säännöistä ilmenevän käyttötarkoitukseen kanssa, jäsenten tietoisuus ko. menettelystä sekä heille annettu informaatio edellä kuvatulla tavalla.

Yhdistyksen luonteesta voi kuitenkin johtua, ettei jäsentietoja saada käyttää edellä kuvatulla tavalla. Jos tieto jäsenyydestä voi paljastaa arkaluonteisen henkilötiedon, (esimerkiksi ammattiliittoon kuulumisen, tai terveydentilaa koskevan tiedon), jäsenten nimiäkään ei voida julkaista vuosikertomuksessa tai jäsenlehdessä ilman jäsenen

¹⁸ Henkilötietolain 7 §:n

¹⁹ Henkilötietolaki 24 §.

suostumusta. Kaikkia henkilörekisterissä olevia henkilötietoja koskee myös vaihtoehtoisuus, josta on säädetty henkilötietolain 32 §:ssä. Hiukan eri asemassa ovat toimielimiin kuuluvat yhdistysten luottamushenkilöt, jos tietoja käsitellään tässä ominaisuudessa.

Kaikissa tilanteissa yhdistyksen hallitus, säädetty edellytykset huomioiden, päättää viime kädessä jäsentietojen laittamisesta vuosikertomukseen tai jäsenlehteen.

6.7. Jäsentietojen julkaiseminen verkossa

Jäsentietojen laittaminen internet - tietoverkkoon, esimerkiksi yhdistyksen kotisivulle, on henkilötietojen sähköistä luovuttamista. Jos yhdistys julkaisee jäsenrekisterin tietoverkossa, yhdistys ei voi koskaan varmistua siitä, mihin internetin kautta henkilötietoja keräävä tulee niitä käyttämään. Tällöin jäsentiedot altistuvat esimerkiksi ”roskapostituksen” osoitelähteenä käyttämiselle. Jäsentietojen luovuttaminen ei henkilötietolain mukaan ole mahdollista ilman jäsenen erikseen antamaa suostumusta, ellei tähän ole nimenomaan pyydetty lupaa. Käytännössä lupa tarvitaan paitsi jäsentietojen luovuttamiseen, myös niiden käsittelyyn internetissä, koska käsittelyyn verkossa ei ole henkilötietolain mukaista käsittelyn perustetta.

6.8 Paikallisyhdistysten jäsentietojen luovuttaminen liittoyhdistykselle

Liittoyhdistyksen jäseniä ovat yleensä paikalliset jäsenyhdistykset, eivät luonnolliset henkilöt. Liittoyhdistyksen rekisteri paikallisyhdistyksistä ei muodosta tällöin henkilötietolain mukaista henkilörekisteriä. Jos rekisteriin talletetaan kuitenkin tiedot paikallisyhdistyksen toimihenkilöstä tai yhteyshenkilöistä ja näiden yhteystiedot, kyse on tältä osin henkilötiedoista ja rekisteriä arvioidaan henkilörekisterinä.

Koska paikallisyhdistysten jäsenet eivät yleensä ole jäsenyyssuhteessa liittoyhdistykseen, liittoyhdistyksen ja paikallisyhdistyksen jäsenten välille ei muodostu jäsenyyssuhdetta, eikä liittoyhdistyksellä ole oikeutta kerätä eikä käsitellä paikallisyhdistysten jäsentietoja. Liittoyhdistyksen oikeus käsitellä paikallisyhdistysten jäsentietoja voi perustua kuitenkin tietyissä tilanteissa asiakas-, palvelus- tai jäsenyyssuhteeseen verrattavaan muuhun suhteeseen, joka muodostaa asiallisen yhteyden rekisterinpitäjän ja rekisteröidyn välille.

Esimerkki tällaisesta muusta suhteesta voi olla muun muassa liittoyhdistyksen ja paikallisyhdistyksen jäsenten välillä oleva vakuutusuhde, jossa liittoyhdistys on vakuuttanut paikallisyhdistyksensä jäsenet yhdistystoiminnassa. Asiallinen yhteys voi muodostua myös silloin, jos jäsen on liittoyhdistyksen jäsenlehden tilaaja. Tällöin liittoyhdistykselle tätä tarkoitusta varten kerättävät henkilötiedot muodostavat tilaajarekisterin, jolla on eri käyttötarkoitus kuin jäsenrekisterillä.

Jos yhdistysten sääntöjen perusteella jäsentietojen luovutuksen liittoyhdistykselle katsotaan kuuluvan yhdistyksen henkilötietojen käsittelytarkoitukseen, voi tämä muodostaa asiallisen perusteen jäsentietojen liittoyhdistykselle tallettamiselle, jos henkilötietolain²⁰ edellytykset muutoin täyttyvät. Tällöin kyseessä on lähinnä tavanomaisuuden perusteella tapahtuva jäsentietojen luovuttaminen, josta jäsenistöä tulee etukäteen informoida henkilötietolain mukaisesti.

Tavanomaisuuden saattaa olla kyseessä liittomuotoisessa yhdistystoiminnassa myös silloin,

²⁰ Henkilötietolain 6 ja 8 §:n tai 19 §:n.

kun paikallisyhdistysten jäsenten osoitetietoja luovutetaan liitolle esimerkiksi sen tiedotteiden postittamista varten, jos edellä mainitun säännöksen edellytykset muutoin täyttyvät.

7. Jäsenrekisteritietojen luovuttaminen jäsenlehden postituksen hoitavalle yhteistyökumppanille

Jos jäsentietojen käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän toimeksiannosta tapahtuvaa maksupalvelua, tietojenkäsittelyä tai muita niihin verrattavia tehtäviä varten, on luovutus perusteltua. Kun yhdistys antaa yhteistyökumppanilleen toimeksiannon hoitaa yhdistyksen jäsenlehden postitus ja postituksen hoitamista varten luovuttaa yhteistyökumppanille jäsenlehden postituksen kannalta tarpeelliset tiedot, katsotaan, että kyseessä on henkilötietolain mukainen toimeksiannon perusteella tapahtuva henkilötietojen käsittely. Tällaisessa tilanteessa on syytä laatia kirjallinen sopimus osapuolten välille.

7.1. Kuka päättää jäsentietojen luovuttamisesta?

Yhdistyksen hallitus voi päättää yhdistyksen jäsenluettelon tietojen luovuttamisesta henkilötietolain (523/99) edellä mainitut luovutusedellytykset ja kielto-oikeus huomioon ottaen.

Jos hallitus päätyisi esimerkiksi jäsentietojen luovuttamiseen tai julkaisemiseen, johon on saatu jäsenten suostumukset, on luovutuspäätöksessä syytä korostaa jäsentietojen käyttötarkoitussidonnaisuutta: tietoja saa käyttää vain määriteltyyn tarkoitukseen. Ongelmallista nimittäin on, että tietojen käyttämistä yhdistystoiminnan ulkopuolisiin tarkoituksiin ei niiden julkaisemisen jälkeen voida yhdistyksen taholta valvoa. Tietyissä tilanteissa jäsentiedot tai osa niistä voi olla myös säädetty erityislailla salassa pidettäväksi. Tällaisia tietoja voi luovuttaa vain asianomaisen suostumuksella tai jos luovuttamisesta on nimenomaan säädetty.

Yhdistyksen hallituksen on luovuttamispäätöksiä tehdessään varmistuttava siitä, ettei jäsenten yksityisyyttä perusteettomasti vaaranneta. Jäsentietojen käsittelyn periaatteet tulisi arvioida ja suunnitella henkilötietolain säännösten sekä sovellettavien erityislakien (esim. yhdistyslaki) säännösten perusteella, ja luoda toiminnan kannalta tarvittavat menettelytavat sekä huolehtia jäsenten asianmukaisesta informoinnista.